

To cite this article: Akgül, E. A. (2019). "Eğitimde Fırsat Eşitliği - Cinsiyet Ayrımı Faktörü" Üzerine Bir Araştırma. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 3(1), 127-142

Submitted: June 10, 2019

Accepted: July 10, 2019

"EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ - CİNSİYET AYRIMI FAKTÖRÜ" ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ali Erdem Akgül¹

ÖZET

Eğitimsel kaynaklara ulaşabilme veya onlardan yararlanma eşitliğini ifade eden "eğitimde fırsat eşitliği" kavramı; insanı gerçek anlamda onurlu ve soylu bir varlık haline getirecek olan değerleri ona kazandıran, toplumun yaşam düzeyini yükselten eğitimden; herkesin eşit koşullar içinde, yetenek ve arzusuna göre faydalanabilmesidir. Aynı zamanda, eğitimde fırsat eşitliği, toplumsal hareketlilikle de ilgili olan temel bir kavramdır ve toplumsal hareketlilik ise modern toplumun önde gelen ayırt edici özelliklerinden birisidir.

Eğitimde fırsat eşitliği ile ilişkili olan pek çok toplumsal faktör bulunmaktadır. Cinsiyet ayrımı da eğitimde fırsat eşitliği ile ilişkili olan toplumsal faktörlerden biridir. Bu sebepten dolayı "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü" üzerine sosyolojik araştırmaların yapılması elzemdir. Eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı arasında nasıl bir durum vardır; yurttaşların buna dönük yaklaşımları, görüşleri nedir? Cinsiyet ayrımı, eğitimsel kaynaklara ulaşmayı, onlardan yararlanmayı etkilemekte midir? Bu çerçevedeki sorulara, problemlere yönelik sosyolojik incelemelerin yapılması, verilerin elde edilmesi son derece önemlidir.

Mevcut literatür incelendiğinde görünen husus, "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü'nün incelenmesine, analizine dönük olarak gerçekleştirilen saha araştırmalarının literatürde yeterince yer bulmadığıdır. Bu sebepten ötürü konunun sosyolojik olarak analiz edilmesi, değerlendirilmesi gereklidir. Bu araştırma ile mevcut literatürde eksikliği görülen "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü" ilişkisinin; sosyolojik değerlendirme açığının kapatılmasına da yardımcı olunmaya çalışılacaktır.

Bir alan araştırmasına dayanan bu çalışmayla, "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü" arasındaki durum, ilişki Aydın kent merkezi örneğinde sos-

¹ Arş. Gör. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü aeakgul@adu.edu.tr

yolojik olarak ele alınıp, değerlendirilmiştir. Çalışmada anket tekniğinden yararlanılmıştır ve anketler nicel araştırma bağlamında örnekleme alınan 412 yurttaş, karşılıklı görüşme biçimiyle uygulanmıştır. Bu bağlamda; nicel araştırma ile yurttaşların perspektifinden, "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü" bağlamında veriler elde edilmeye, durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimde Fırsat Eşitliği, Fırsat Eşitliği, Cinsiyet Ayrımı, Toplumsal Hareketlilik

A RESEARCH ON "EQUALITY OF OPPORTUNITY IN EDUCATION – GENDER DISCRIMINATION FACTOR"

ABSTRACT

The concept of the "equality of opportunity in education", which means the equality of accessing the educational resources and their equal utilization, refers to benefitting equally from education, which brings the values that make human a truly honourable and noble existence and increases the level of life, in equal conditions on the basis of talent and desire. The equality of opportunity in education is also a fundamental concept that is related to social mobility, which is one of the distinctive features of modern society.

There are many social factors associated with the equality of opportunity in education. Among them, gender discrimination is a prominent factor and it is essential to carry out sociological research on "the equal opportunities in education and gender based discrimination factor". What kind of situation is presented between the equal opportunities in education and gender discrimination factor? What are the opinions and approaches of citizens relative to this? Does gender discrimination affect access to educational resources and their utilization? It is very important to conduct sociological research and to obtain results towards the questions and problems within this context.

When the current literature is examined, it can be seen that field studies conducted for the analysis are not sufficiently included, which reveals the necessity of a sociological analysis and evaluation on this subject. Accordingly, this study aims at providing a sociological evaluation on the relationship between the equality of opportunity in education and gender discrimination factor, which is lacking in the current literature.

In this work, which is based on a field study, the situation between the "equality of opportunity in education and gender discrimination factor" has been exami-

ned and evaluated sociologically in the example of Aydın city centre. The method of questionnaire was used and the questionnaires were applied to 412 citizens within the context of quantitative research in the form of mutual interview. In this regard, it has been tried to obtained data and to determine the situation within the context of the equality of opportunity in education and gender discrimination factor from the perspective of citizens with quantitative research.

Keywords: Equality of Opportunity in Education, Equality of Opportunity, Gender Discrimination, Social Mobility

GİRİŞ

Eğitimde fırsat eşitliği ile ilişkili olan, onun uygulanmasına engel olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler literatürde çeşitli kategoriler altında ele alınmıştır. Bu faktörler genel olarak şu şekilde ele alınmışlardır: Ekonomik faktörler (ailenin gelir ve meslek durumu; devletin ekonomik gücü); coğrafi faktörler (yerleşim düzeni; yöresel farklılaşma); toplumsal faktörler (cinsiyet ayrımı, din ayrımı, dil etmeni, ırk ayrımı, nüfus etmeni, eğitimsel dengesizlikler); siyasal faktörler; parasız yatılılık, burs ve yardım programları faktörü ve bireysel farklılıklar faktörüdür. Tüm bu faktörlerin eğitimde fırsat eşitliğinin uygulanabilirliği bağlamında etkisi bulunmaktadır.

Temel bir insan hakkı olan "eğitimsel kaynaklara ulaşma" bağlamındaki engellerin, eşitsizliklerin, ayrımcılıkların ortadan mümkün olduğunca kaldırılabilmesi için ise gerekli çabaların gösterilmesi büyük önem taşımaktadır.

Cinsiyet ayrımı faktörü de eğitimde fırsat eşitliği ile ilişkili olan ve onun uygulanmasına engel olan toplumsal faktörlerden biridir. Bu sebepten dolayı "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü" üzerine sosyolojik araştırmaların yapılması elzemdir. Eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı arasında nasıl bir durum vardır; yurttaşların buna dönük yaklaşımları, görüşleri nedir? Cinsiyet ayrımı, eğitimsel kaynaklara ulaşmayı, onlardan yararlanmayı etkilemekte midir? Bu çerçevedeki sorulara, problemlere dönük sosyolojik incelemelerin yapılarak, verilerin elde edilmesi de literatüre katkı sağlayacaktır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Genel olarak "fırsat eşitliği" kavramı, kaynaklara ulaşabilme veya onlardan yararlanma eşitliğidir. "Eğitimde fırsat eşitliği" kavramı ise eğitimsel kaynaklara ulaşabilme veya onlardan yararlanma eşitliğidir (Tezcan, 2016: 159). Doğan'a (2012: 296) göre de eğitimde fırsat eşitliği düşüncesi herkesin eğitim hakkı ve

olanaklarından eşit düzeylerde faydalanması anlamında genel bir tanım ve içerik taşımaktadır. Bu içerikte eğitimin bireylerin zeka ve yeteneklerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerine imkan tanıma düşüncesi öne çıkmaktadır.

Eğitimsel kaynaklara ulaşabilme veya onlardan yararlanma eşitliğini ifade eden "eğitimde fırsat eşitliği" kavramı; insanı gerçek anlamda onurlu ve soylu bir varlık haline getirecek olan değerleri ona kazandıran, toplumun yaşam düzeyini yükselten eğitimden; herkesin eşit koşullar içinde, yetenek ve arzusuna göre faydalanabilmesidir.

Aynı zamanda, eğitimde fırsat eşitliği, toplumsal hareketlilikle de ilgili olan temel bir kavramdır ve toplumsal hareketlilik ise modern toplumun önde gelen ayırt edici özelliklerinden birisidir. Toplumun alt sınıf üyelerinin bireysel yetenek ve eğilimleri ölçüsünde üst sınıflara geçiş yapabilmeleri, üst sınıf üyelerinin konumlarının ise cinsiyete, soya, etnik ve dinsel kimliklere değil; yine bireysel yetenek ve eğilimlerine bağlı oluşu klasik ve çağdaş sosyoloji kuramları tarafından modern toplumun temel bir ölçütü olarak değerlendirilmektedir. Sınıf veya tabakalar arasında geçişlere imkan tanımayan toplumlar, medeni toplumlar olarak değerlendirilmemektedir (Topses, 2014: 101).

Toplumsal hareketlilik; bireylerin ve grupların tabakalar arasında ve belirli bir tabaka içinde bir konumdan ötekine hareketleri olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, toplumsal hareketlilik yönü bakımından da dikey ve yatay toplumsal hareketlilik olmak üzere ikiye ayrılır. Dikey toplumsal hareketlilik, bireylerin ve grupların bir toplumsal tabakadan ötekine geçmelerini anlatır. Dikey toplumsal hareketlilik, toplumsal tabakalaşma basamaklarını inme biçiminde olabileceği gibi; yukarıya yükselme biçiminde de olabilir. Öte yandan, yatay toplumsal hareketlilik ise bireylerin ve grupların toplumsal tabakalarını değiştirmeden bir konumdan başka bir konuma geçmeleridir (Kemerlioğlu, 1996: 144,145).

Toplumsal hareketliliğin ortaya çıkıp gelişmesini sağlayan çeşitli etmenler bulunmaktadır. Bu etmenlerden birisi de eğitim etmenidir. Doğan'a (2000: 266) göre de eğitim her zaman bir toplumsal hareketlilik etmeni olmuştur.

Bireylerin toplumda etkin bir rol alması, toplumla uyum içinde yaşayabilmesi; haklarını bilmesi ve kullanabilmesi ile yakından ilişkilidir. Bu haklardan biri olan eğitim, diğer haklarını bilmesi ve kullanması açısından son derece önemlidir. Eğitim hakkını toplumun diğer üyeleriyle eşit ve etkili kullanan birey toplumun gelişiminde de etkin rol oynar. Modern toplumun, üretken ve kaliteli bir hayatın ön koşulu olan eğitim, günümüz dünyasındaki hızlı değişim ve gelişim

sürecine uyum sağlama konusunda anahtar kavramdır. Bu nedenle günümüzde bir toplumun bireylerine vereceği eğitimin niteliği, toplumun tüm kesimlerini içine alması açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitimin, bireyin hayatını sürdürme, kendini geliştirme, toplumun bir üyesi olma ve toplumla uyum içinde yaşama gereksinimlerini karşılama yönünde önemli bir payı vardır. Bu durum, her insanın eğitilme ihtiyacı ve hakkını gündeme getirmektedir (Özaydınlık, 2014: 95).

Cinsiyet ayrımcılığı ise pek çok alanda toplumsal davranışı etkileyen bir durumdur. Bireyin kadın veya erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikler "cinsiyet" sözcüğünün açıklaması olarak bilinmektedir. "Toplumsal cinsiyet" ise biyolojik farklılıklardan ayrı olarak toplum yaşamında kadının ve erkeğin algılanmalarını ve onlardan beklentileri içeren bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Alparlan ve diğerleri, 2015: 68).

Akın'a (2007: 1) göre de kadının ve erkeğin toplumsal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı, toplumlar arasında ve zaman içinde farklılık gösterir. Bireyin toplumsal cinsiyeti pek çok etken tarafından belirlenmekte, toplumsal cinsiyet de bireyleri yaşamının her döneminde farklı biçimlerde de olsa etkilemektedir. Fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılmasında ve kaynakların kullanımında bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılabilmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bir alan araştırmasına dayanan bu çalışmayla, "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü" arasındaki ilişki Aydın kent merkezi örneğinde sosyolojik olarak ele alınıp, değerlendirilmiştir. Çalışmada anket tekniğinden yararlanılmıştır ve anketler nicel araştırma bağlamında örnekleme alınan 412 yurttaş, karşılıklı görüşme biçimiyle uygulanmıştır. Bu bağlamda; nicel araştırma ile yurttaşların perspektifinden, "eğitimde fırsat eşitliği ile cinsiyet ayrımı faktörü" bağlamında veriler elde edilmeye, durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma durum saptamasına yönelik betimsel bir araştırma niteliği göstermektedir. Alan araştırması, 06-28 Ekim 2018 tarihleri arasında, uygulanmıştır. Bu çalışmada uygulanan ankette kapalı, yarı-açık ve açık uçlu soru tiplerinden yararlanılmıştır. Her soru tipi araştırmaya farklı katkılarda bulunmuştur.

Örneklemin belirlenmesinde "basit rastlantısal örnekleme" alma tekniği esas alınmıştır. Bununla beraber, 100.000 ile 500.000 arası nüfusa sahip bir kentte yapılacak olan bir araştırmanın % 5'lik sapma miktarı kabul oranı ile birlikte

olan ortalama örneklem büyüklüğü 383 kişidir. Aydın ili kent merkezinin 2018 yılı nüfusu 289248'dir (www.nufusu.com, 2019: 3). Bu hedef kitle büyüklüğüne $\pm$ %5 örnekleme hatası ile örneklem oluşturulmak istendiğinde asgari 383 kişilik bir örneklem büyüklüğüne ihtiyaç duyulmaktadır (Baş, 2008: 41). Bu çalışmada ise "nicel araştırma bağlamında" örnekleme alınan 412 kişiye/yurттаşa anket karşılıklı görüşme biçimiyle uygulanmıştır.

Bu bağlamda; nicel araştırma ile yurttaşların perspektifinden, eğitimde fırsat eşitliği-cinsiyet ayrımı faktörü bağlamında veriler elde edilmeye, durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Katılımcılara yüz yüze uygulanan anketler sonucunda elde edilen veriler, SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Ayrıca, anket sonucunda elde edilen veriler; yüzdelik dağılımların, frekansların yer aldığı "düz tablolar" şeklinde sunulmuştur, değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

- **Anket uygulamasına katılanların genel özelliklerine ilişkin veriler:**

Nicel araştırma bağlamında oluşturulan örneklem kümesi 412 kişiden oluşmaktadır. Örneklem kümesinin cinsiyet dağılımı incelendiğinde ise erkek nüfus oranı % 49.8, kadın nüfus oranı da % 50.2'dir.

Araştırma kapsamında örnekleme dahil edilenlerin yaş dağılımına ilişkin veriler şu şekildedir: 15-17 yaş arası kesim % 2.2, 18-24 yaş arası % 24.3, 25-34 yaş arası % 28.4, 35-44 yaş arası % 21.1, 45-54 yaş arası %13.6, 55-64 yaş arası % 7 ve 65 yaş üzeri kesim ise % 3.4 oranındadır.

Araştırma kapsamında örnekleme dahil edilenlerin eğitim durumuna yönelik veriler ise şöyledir: Okuryazar değil % 0.2, Okuryazar %1.2, İlköğretim mezunu % 9.7, Lise ve dengi okul mezunu % 34.5, Üniversite veya yüksekokul mezunu % 46.1 ve Lisansüstü mezunu % 8.3.

Örnekleme yer alanların mesleklerine dönük bulgular da şu şekildedir: Memur % 22.6, Özel sektör çalışanı %15.8, Esnaf % 10.4, İşçi % 9.2, Serbest meslek % 9.2, Emekli % 5.8, Sanayici/Tüccar %3.9, Çiftçi % 2, İşsiz % 16.5 ve diğer % 4.6.

Örnekleme katılanların kendini hangi sosyo-ekonomik gelir grubunda gördüklerine ilişkin veriler şu şekildedir: Alt % 8.7, Orta-alt % 23.3, Orta % 50.8, Orta-üst % 13.3 ve Üst % 3.9.

- Anket uygulamasına katılanların “eğitimde fırsat eşitliği - cinsiyet ayrımı faktörü” bağlamındaki yaklaşımlarına, algılarına dönük veriler:

Çizelge 1. "Cinsiyet, ırk, dil, din, ekonomik gelir farkı gibi hiçbir farklılığa bakılmaksızın; herkesin eğitimsel kaynaklara ulaşma bağlamında eşit şansa sahip olma durumu"

Cinsiyet, ırk, dil, din, ekonomik gelir farkı gibi hiçbir farklılığa bakılmaksızın; herkes eğitimsel kaynaklara ulaşma bağlamında eşit şansa sahip olmalıdır	Frekans	(%) Oran
Kesinlikle Katılmıyorum	12	3.0
Katılmıyorum	6	1.5
Kararsızım	6	1.5
Katılıyorum	72	17.5
Kesinlikle Katılıyorum	316	76.5
TOPLAM	412	100

Araştırma bulgularına göre, “cinsiyet, ırk, dil, din, ekonomik gelir farkı gibi hiçbir farklılığa bakılmaksızın; herkes eğitimsel kaynaklara ulaşma bağlamında eşit şansa sahip olmalıdır” noktasında buna katılmayanların oranının çok düşük (% 4.5) olduğunu göstermektedir. Toplamda buna katılanların oranı % 94’tür. Kararsızların oranı ise % 1.5’tir.

Bu bulgulara göre genel olarak, cinsiyet, ırk, dil, din, ekonomik gelir farkı gibi hiçbir farklılığa bakılmaksızın; herkesin eğitimsel kaynaklara ulaşma bağlamında eşit şansa sahip olması gerektiği eğiliminin ortaya çıktığı söylenebilir.

Çizelge 2. "Ülkemizde, gelenekçi tutumların eğitim fırsatlarını yakalamada engel oluşturucu bir faktör olma durumu"

Ülkemizde, gelenekçi tutumların eğitim fırsatlarını yakalamada engel oluşturucu bir faktör olduğunu düşünüyorum	Frekans	(%) Oran
Kesinlikle Katılmıyorum	9	2.2
Katılmıyorum	29	7.0
Kararsızım	61	14.8
Katılıyorum	176	42.7
Kesinlikle Katılıyorum	137	33.3
TOPLAM	412	100

Bulgulara göre ülkemizde, gelenekçi tutumların eğitim fırsatlarını yakalamada engel oluşturuvcu bir faktör olduğunu düşünenlerin oranı toplamda % 76'dır. Buna ancak % 9.2'lik bir kesim katılmamaktadır. Kararsızların oranı ise % 14.8'dir.

Bu bulgulara göre gelenekçi tutumların eğitimde fırsat eşitliği bağlamında ciddi bir engelleyici faktör olarak açığa çıkmış olduğu ileri sürülebilir.

Çizelge 3. "Eğitim fırsatlarına ulaşmada ve onlardan yararlanmada kadınların dezavantajlı konumda olma durumu"

Eğitim fırsatlarına ulaşmada ve onlardan yararlanmada kadınların dezavantajlı konumda olduğunu düşünüyorum	Frekans	(%) Oran
Kesinlikle Katılmıyorum	19	4.6
Katılmıyorum	76	18.5
Kararsızım	52	12.6
Katılıyorum	174	42.2
Kesinlikle Katılıyorum	91	22.1
TOPLAM	412	100

Araştırma verilerine göre eğitim fırsatlarına ulaşmada ve onlardan yararlanmada kadınların dezavantajlı konumda olduğunu düşünenlerin oranı toplamda % 64.3'tür. Buna katılmayanların oranı toplamda % 23.1'dir. Kararsızların oranı ise %12.6'dır.

Bulgulara göre kadınların eğitim fırsatlarına ulaşma ve onlardan yararlanmada daha dezavantajlı durumda olduğu eğiliminin ortaya çıktığı ileri sürülebilir.

Çizelge 4. "Ülkemizde 'eğitimde fırsat eşitliğinin' olma durumu"

Ülkemizde "eğitimde fırsat eşitliğinin" olduğunu düşünüyorum	Frekans	(%) Oran
Kesinlikle Katılmıyorum	153	37.1
Katılmıyorum	136	33.0
Kararsızım	64	15.5
Katılıyorum	41	10.0
Kesinlikle Katılıyorum	18	4.4
TOPLAM	412	100

Araştırma bulgularına göre ülkemizde eğitimde fırsat eşitliğinin olduğunu düşünenlerin oranı toplamda ancak % 14.4 olarak açığa çıkmıştır. Buna katılmayanların oranı % 70.1'dir. Kararsızların oranı da %15.5 olarak ortaya çıkmıştır. Bu verilere göre ülkemizde eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığı eğiliminin ağırlıklı olarak açığa çıktığı söylenebilir.

Çizelge 5. "Bireylerin, eğitim ile toplumsal ve ekonomik konumlarını/statülerini yükseltebilme olanağı bulma durumu"

Bireyler, eğitim ile toplumsal ve ekonomik konumlarını/statülerini yükseltebilme olanağı bulmuşlardır	Frekans	(%) Oran
Kesinlikle Katılmıyorum	26	6.3
Katılmıyorum	39	9.5
Kararsızım	87	21.1
Katılıyorum	192	46.6
Kesinlikle Katılıyorum	68	16.5
TOPLAM	412	100

Bulgulara göre bireylerin/yurттаşların; eğitim ile toplumsal ve ekonomik konumlarını/statülerini yükseltebileceklerini düşünenlerin oranı toplamda % 63.1'dir. Buna katılmayanların oranı ise toplamda % 15.8'dir. Kararsızların oranı da % 21.1'dir.

Araştırma verilerine göre eğitimin bireylerin toplumsal ve ekonomik konumlarını, statülerini yükseltmede önemli bir araç olarak nitelendirildiği ileri sürülebilir.

Çizelge 6. "Kadınların, 'eğitim' aracılığıyla toplumsal ve ekonomik konumunu yükseltebilme durumu"

Kadınlar, "eğitim" aracılığıyla toplumsal ve ekonomik konumunu yükseltebilmektedirler	Frekans	(%) Oran
Kesinlikle Katılmıyorum	12	2.9
Katılmıyorum	20	4.9
Kararsızım	45	10.9
Katılıyorum	193	46.8
Kesinlikle Katılıyorum	142	34.5
TOPLAM	412	100

Araştırma bulgularına göre kadınların, eğitim aracılığıyla toplumsal ve ekonomik konumlarını/statülerini yükseltebileceklerini düşünenlerin oranı toplamda % 81.3'tür. Buna katılmayanların oranı toplamda ancak % 7.8 oranındadır. Kararsızların oranı ise % 10.9'dur.

Bulgulara göre eğitimin yolu ile kadınların toplumsal ve ekonomik konumlarını, statülerini yükseltebilecekleri eğiliminin açığa çıktığı söylenebilir. Kadınların toplumsal ve ekonomik konumlarını değiştirmesinde, yükseltmesinde eğitim kurumunun oldukça önemli bir konumda olduğu iddia edilebilir.

Örnekleme katılanların, ankette yanıt verdiği aşağıdaki üç soru açık uçlu olarak sorulmuştur ve elde edilen veriler kategoriler biçiminde sunulmuştur.

Çizelge 7. "Eğitimde Fırsat Eşitliği Denilince, Akla İlk Gelen Husus"

"Eğitimde Fırsat Eşitliği" Denilince, Aklınıza İlk Gelen Husus Nedir ?	Frekans	(%) Oran
Hiçbir ayırım olmadan; herkesin eşit biçimde eğitim alması	154	37.4
Cinsiyet ayrımı (kadın ve erkeğin eğitimsel fırsatlara eşit biçimde ulaşabilmesi)	54	13.1
Her kesimin gelir/maddi durumuna bakılmaksızın; eğitimsel kaynaklara ulaşabilmesi	45	10.9
Türkiye'de olmayan bir durumdur: Eğitimde fırsat eşitliği	45	10.9
Din, dil ve ırk ayrımı olmadan; eğitimde fırsatlara ulaşabilme	30	7.3
Fırsatlardan yararlanabilme eşitliği	25	6.1
Yerleşim yerlerine uzaklık (yerleşim yerleri arasındaki büyüklük veya gelişmişlik farkı nedeniyle ortaya çıkan fırsat eşitsizliği)	24	5.8
"Özel Okul-Devlet Okulu" ayrımı	21	5.1
Bireysel yetenekler gözetilerek, ayırım yapılmaksızın eğitim kaynaklarına ulaşmadaki fırsat eşitliği	14	3.4
TOPLAM	412	100

Araştırma bulgularına göre "eğitimde fırsat eşitliği" bağlamında akla ilk gelen husus olarak; "hiçbir ayırım olmadan; herkesin eşit biçimde eğitim alması" (% 37.4) açığa çıkmıştır. İkinci olarak ise cinsiyet ayrımı (kadın ve erkeğin eğitimsel fırsatlara eşit biçimde ulaşabilmesi) (% 13.1) ortaya çıkmıştır.

Eğitimde fırsat eşitliği dendiğinde cinsiyet ayrımı faktörünün akla gelen ilk hususlardan biri olması dikkat çeken bir noktadır.

Diğer bir önemli nokta da açık uçlu olarak sorulan bu soruya verilen yanıtlar çerçevesinde eğitimde fırsat eşitliği denilince, aklınıza ilk gelen husus bağlamında; eğitimde fırsat eşitliğini engelleyen faktörlerin sıralanmasıdır. Yani eğitimde fırsat eşitliği denilince akla ilk gelen hususlar arasına ağırlıklı olarak ona engel olan faktörler açığa çıkmaktadır.

Çizelge 8. "Eğitimde fırsat eşitliği ilkesinin uygulanmasını engelleyen en önemli etken"

“Eğitimde fırsat eşitliği” ilkesinin uygulanmasını engelleyen en önemli etken nedir ?	Frekans	(%) Oran
Ailenin gelir/maddi durumu (yurttaşlar arasındaki gelir dağılımı eşitsizliği)	98	23.8
Ülkemizde istikrarlı bir eğitim politikasının olmaması (Sürekli değişen eğitim politikaları ve eğitim sistemleri)	69	16.7
Cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle açığa çıkan kadınlara dönük dezavantajlar	51	12.4
Devletin ekonomik gücünün düşük olması ve bunun neticesinde eğitime olan desteğin de eksik kalması	49	11.9
Ailelerin eğitime gereken önemi vermemeleri; eğitimin önemi bağlamındaki bilinç eksikliği (Gelenekçi tutumlar)	37	9.0
“Özel Okul - Devlet Okulu” ayrımı (Eğitimde özelleşme)	37	9.0
Büyük ve gelişmiş yerleşim yerlerine uzaklık	26	6.3
Adam kayırmacılık (nepotizm)	17	4.1
Din, dil ve ırk ayrımı	15	3.6
Kalabalık nüfus (Hızlı nüfus artışı)	13	3.2
TOPLAM	412	100

Araştırma verilerine göre “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesinin önündeki en önemli engel olarak ailenin gelir/maddi durumu (yurttaşlar arasındaki gelir dağılımı eşitsizliği) (% 23.8) açığa çıkmıştır.

Bu maddeyi ülkemizde istikrarlı bir eğitim politikasının olmaması (sürekli değişen eğitim politikaları ve eğitim sistemleri) (% 16.7) izlemektedir. Üçüncü olarak da cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle açığa çıkan kadınlara dönük dezavantajlar (% 12.4) maddesi açığa çıkmıştır. Bu maddeleri, açık uçlu olarak sorulan bu

soruya verilen yanıtlar çerçevesinde açığa çıkan diğer maddeler takip etmektedir. Bu soru bağlamında eğitimde fırsat eşitliğini engelleyici faktör olarak toplam 10 madde, kategori ortaya çıkmıştır.

Literatürde de eğitimde fırsat eşitliğini engelleyici faktörler olarak ekonomik faktörler (ailenin gelir ve meslek durumu; devletin ekonomik gücü); coğrafi faktörler (yerleşim düzeni; yöresel farklılaşma); toplumsal faktörler (cinsiyet ayrımı, din ayrımı, dil etmeni, ırk ayrımı, nüfus etmeni, eğitimsel dengesizlikler); siyasal faktörler; parasız yatılılık, burs ve yardım programları faktörü ve bireysel farklılıklar faktörü yer almaktadır.

Bu çalışmanın bulgularına göre de eğitimde fırsat eşitliğini engelleyici faktörler arasında cinsiyet ayrımı faktörü açığa çıkan başlıca faktörlerden biridir.

Çizelge 9. "Eğitimde fırsat eşitliğini artırma bağlamındaki en gerekli tedbir"

Eğitimde fırsat eşitliğini artırma bağlamındaki en gerekli tedbir !	Frekans	(%) Oran
"Özel Okul-Devlet Okulu" ayrımı ortadan kaldırılmalı (Okullar arası eşitlik)	62	14.7
İstikrarlı ve sık sık değişmeyen bir eğitim sistemi, politikası oluşturulmalıdır	41	10.0
Yerleşim yerlerine uzaklık problemi ortadan kaldırılmalıdır	40	9.7
Devletin ekonomik gücü artırılmalı ve eğitime daha çok pay ayrılmalı	35	8.5
Cinsiyet ayrımının önüne geçilmesi çerçevesinde tedbirler alınmalıdır	34	8.3
Ülkemizdeki gelir dağılımı eşitsizliği, toplumsal sınıf farkları azaltılmalı	32	7.8
Parasız yatılılık, burs ve yardım programları artırılmalıdır	32	7.8
Ülkemizdeki temel hak ve özgürlüklerde genel olarak iyileşme sağlanmalı	25	6.1
Adam kayırmacılık (nepotizm) engellenmeli ve liyakata dayalı bir yapı geliştirilmeli	21	5.1
Eğitime verilmesi gereken önem bağlamında ailelerin bilinçlendirilmesi noktasında çalışmalar yapılmalı (gelenek-	20	4.9

gellerden biri de cinsiyetçi tutumlardır. Eğitim ise bir ülkenin gelişmesini sağlayan en önemli etmenlerden biridir (Yen-Ting, 2018: 399). Bu sebepten dolayı eğitimsel kaynaklara ulaşmadaki engellerin, ayrımcılıkların ortadan kaldırılabilmesi büyük önem taşımaktadır.

Araştırma verilerine göre eğitimde fırsat eşitliği çerçevesinde karşımıza genel olarak üç temel kategori çıkmaktadır. Bunlardan birincisi ailenin ve ülkenin ekonomik durumu yani ekonomik faktör. İkincisi istikrarlı ve sık sık değişmeyen istikrarlı bir eğitim sistemi, politikası vurgusu yani siyasal faktör. Üçüncü olarak da cinsiyet, ırk, dil ve din ayrımı noktasındaki vurgudur yani toplumsal faktördür. Bu üç temel kategorinin dışında diğer pek çok faktör (coğrafi faktör; bireysel farklılıklar faktörü; parasız yatılılık, burs ve yardım programları faktörü) de araştırma bağlamında açığa çıkmıştır.

Genel olarak çalışmanın pek çok aşamasında ve yerinde cinsiyet ayrımına dönük bulgularla, bildirimlerle karşılaşmıştır. Bilişim çağında eğitimsel kaynaklara ulaşmanın önemi ortadadır ve bu çerçevede eğitimsel fırsatlara, kaynaklara ulaşmaya dönük engeller arasında cinsiyet ayrımı da kendini göstermiştir.

Araştırmanın bulgularına göre eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının önündeki en başta gelen engellerden biri olarak cinsiyet ayrımı faktörü açığa çıkmıştır.

Bu yüzden eğitimde fırsat eşitliğinin en etkin şekilde uygulanabilmesi için gerekli olan tüm çalışmaların yapılması zorunludur (Lazenby, 2016: 74). Bilginin öneminin her geçen gün arttığı çağımızda hiçbir ayrımcılık yapılmadan yalnızca yetenek ve liyakat ön plana alınarak eğitimsel kaynaklara ulaşmak temel ilke olmalıdır.

Ayrıca eğitim, toplumsal geçişlerin kolaylaşmasına, toplumsal hareketliliğin de artmasına vesile olan önemli bir araçtır. Bu araç bağlamında herkes fırsat eşitliğine sahip olmalıdır.

Ülkemizde de eğitimde fırsat eşitliğini engelleyen faktörlerden olan cinsiyet ayrımı faktörü üzerine de gerekli çalışma ve siyasalar yapılmalıdır. Her çeşit eğitimin basamak ve dalında, eşit eğitim imkanlarının sağlanması zorunludur. Eğitimden yararlanmadaki eşitlik, demokratik toplumun vazgeçilmez koşullarından biridir. Toplumların çağdaş olabilmesi için, eğitimde fırsat eşitliği ilkesinin mümkün olduğunca gerçekleştirilmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

Akın, A. (2007). *Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayrımcılığı ve Sağlık*, Toplum Hekimliği Bülteni, 26 (2): 1-9.

Alparslan, A. M., Çetinkaya B. ve Özlem, Ö. A. (2015). *İşletmelerde Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın Çalışanların Sorunları*, MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2 (3): 66-81.

Baş, T. (2008). *Anket* (5. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji (Kavramlar ve Sorunlar)* (3 bs.), Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Doğan, İ. (2012). *Eğitim Sosyolojisi* (2. bs.), Nobel Yayıncılık, Ankara.

Kemerlioğlu, E. (1996). *Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik* (1. bs.), Saray Kitabevleri, İzmir.

Lazenby, H. (2016). *What is Equality of Opportunity in Education?*, Theory and Research in Education, 14 (I): 65-76.

Özaydınlık, K. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim*, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (33): 93-112.

Tezcan, M. (2016). *Eğitim Sosyolojisi* (16. bs.), Anı Yayıncılık, Ankara.

Topses, M. D. (2014). *Eğitim Sosyolojisi* (2. bs.), Nobel Yayıncılık, Ankara.

Yen-Ting, L. (2018). *New Concepts of Equality of Educational Opportunity*, Universal Journal of Educational Research 6 (3): 399-403.

<https://www.nufusu.com/il/aydin-nufusu>. (2019). 10 Nisan 2019 tarihinde www.nufusu.com adresinden erişildi.

